

# Готель «Велика Пруссія»

«Готель “Велика Пруссія”» — новий детективний роман Богдана Коломійчука, сповнений карколомних пригод та шпигунських таємниць.

1905 рік. Кар’єра одного з кращих слідчих Галичини, львівського комісара Адама Вістовича, йде вгору. Щоб допомогти молодшому колезі, ад’юнктові Самковському, комісар береться за нібито тривіальну справу. Однак з’ясовується, що нитки її тягнуться далеко за межі Львова і навіть за межі імперії.

Розслідування приводить Вістовича у Пруссію, де кілька впливових посадовців та підприємців об’єднуються з мафією, аби протистояти російським шпигунам. Раптом члени цього синдикату починають гинути за доволі жорстоких обставин. Вбивства стаються у Берліні, Позені та інших містах. У цій коловерті несподівано опиняється колишня дружина Вістовича, берлінська актриса Анна Каліш. Комісар береться за найнебезпечнішу справу в своєму житті. Наступні книги: «Експрес до Галіції», «300 миль на схід».

Богдан Коломійчук

# ГОТЕЛЬ ВЕЛИКА ПРУССІЯ



видавництво  
СТАРОГО ЛЕВА

# I

## ПОЗЕН

17.10.1905

Від річки потягнуло лютим пронизливим холодом, і Маркус, наскільки міг, щільніше закутався у своє дрантя й підсунувся ближче до вогню. Втім, сирі дрова горіли кепсько, тому їдкою диму від них було більше, ніж тепла й світла. Чоловік сердито глянув убік Варти, чиї води мирно плюскотіли в темряві, мовби ріка і справді була його живим ворогом.

Маркус Щипак, тридцятилітній позенський волоцюга, радо перебрався б із сирого берега Хвалішево<sup>[1]</sup> кудинебудь в затишніші місця. Скажімо, ближче до Альтер Маркт<sup>[2]</sup>, де осінні вітри відчуваються не так гостро, а добросердні господині час від часу виносять бездомним гарячу їжу. Однак у центр Позена його не пускали інші волоцюги. Ті, що були ієрархічно вищі, аніж він, а отже, мали беззаперечне право перебувати й житися в кращих міських дільницях. Якби зараз він, піддавшись відчаю, й справді побрів у бік Старого Ринку, то заледве чи вдалося би йому перетнути Гарбари<sup>[3]</sup>. З темних закутків у порушника цього неписаного закону позенського дна полетіло б каміння і палиці, і Маркус навряд чи дожив би до ранку.

Звісно, можна відповісти, можна вступити в жорстку боротьбу за своє право жити ближче до міського тепла, але Маркусові здавалося це

зайвим. Бездомним він був лише півроку і ще пам'ятав затишок оселі та смак щойно випеченого хліба... Він досі вірив, що теперішнє його життя — це лише довгий кошмарний сон або ж непорозуміння, яке випадково допустив Господь...

Чоловік підняв погляд догори. Від чорно-сірого присмеркового неба його відділяла смуга Хвалішевського мосту. Міст над головою означав сякий-такий сховок від дощу, а віднедавна в Позені дощило часто. Осінь, ця потворна стара хвойда, невідступно брала своє.

Маркус вже й не пригадував, коли саме почав несамовито пити. За лічені місяці він пропив у шинках усі гроші, що мав, згодом усе майно, потім вліз у борги, які остаточно й знищили його життя порядного містянина. Проте Маркус Щипак добре пам'ятав ніжне тіло своєї дружини і обійми дітей. Вкотре їх згадуючи, волоцюга відчував, як сльози обпікають йому очі.

Чоловік потягнувся до кишені, де лежав його сьогоднішній скарб — ароматна цигарка «*Die Reichswehr*», яку загубив на вулиці якийсь клерк. Той клерк, може, й підняв би її, але Маркус ухопив першим. Клеркові не залишалося нічого іншого, як скривитися з огиди й піти далі.

Провівши цигаркою біля носа й з приємністю вдихнувши запах тютюну, чоловік затиснув її зубами і видобув з іншої кишені сірники. Значно більше, аніж курити, хотілося їсти, проте Маркусові не трапилося сьогодні нічого. Щойно цигарка затліла в темряві червоною цяткою, як волоцюга несподівано зачув чийсь стишені голоси. Вони долинали до нього згори, отже, хтось у цей непевний час прогулювався мостом. Прислухавшись, Маркус із превеликим подивом зрозумів, що голоси жіночі. На мості й справді завиднілися дві постаті, що, повільно крокуючи, упівголоса перемовлялися між собою.

«От дурепи, — подумалось йому, — не пройдуть вони так і двох сотень метрів... Та й якого біса подалися сюди серед ночі без жодного супроводу?»

Чоловік збирався знову втупитися очима в своє вогнище, коли помітив, як з іншого берега Варти в напрямку мосту прошмигнуло кілька тіней. Серце Маркуса завмерло. Він добре розумів, що до жінок нагорі скрадаються такі самі волоцюги, як він. І в таку пору щонайменше відберуть у безталанних мандрівниць усе цінне.

— Дурепи, дурепи, дурепи... — шепотів Маркус, обхопивши коліна й хитаючись над димом, як африканський шаман. — Чого ви туди поперлись?.. Чого, чого?..

Тим часом троє грабіжників вже обступили невдах і, озираючись довкола, простягали до них свої брудні гачкуваті руки. Ті ж, не сміючи навіть кричати, безладно знімали сережки, боячись не встигнути до того моменту, коли їх почнуть виривати разом із вухами.

Раптом один із волоцюг завмер і вказав на темну обшарпану постать, що стрімко наближалася до них.

Маркус підніс кулаки до обличчя й намагався дихати рівно. Він знає, він пам'ятає, як це робиться... Невідомий голос у його голові владно почав нашіптувати: «Лівою — лівою — правою... Крок убік, короткий справа... Знову лівою, відійти... Довгий через руку... В щелепу зустрічний...».

Один із грабіжників перевалився через міст і полетів у воду. Ще двоє нерухомо лежали на долівці. Справу зроблено.

Маркус витер із чола піт і глянув на жінок. Одній на вигляд було трохи за сорок, інша була значно молодшою. Дивлячись на свого рятівника, вони мовчали, либонь побачивши, що той виглядає аж ніяк

не краще за типів, яких щойно так майстерно віддухопелив. Із півхвилини простоявши, чоловік вирішив піти геть.

— Стривайте, куди ви? — спохопилася старша й зробила короткий крок до нього.

Втім, Маркус навряд чи міг би пояснити, куди він збирався. Очевидно, назад до свого вогнища під мостом.

— Зачекайте, — знову промовила жінка, — дякую вам. Ви так вправно провчили тих негідників! Як вам це вдалося?

— Колись я був боксером, — промовив Маркус і сам здивувався своєму голосу. Чоловік не чув його вже кілька днів, і за цей час він добряче змінився. Зробився хрипким, осів глибоко в легенях.

— Чи можемо ми щось для вас...

— Ви маєте їжу? — перебив її Маркус і ковтнув добрячу порцію слини.

Жінка кивнула.

— Маємо, але не тут. Проведете нас до найближчого візника?

— Охоче, — промовив Маркус.

Йти довелося недовго. За десять хвилин усі троє вже сиділи у фіакрі, і молодша панна, щоразу поглядаючи на волоцюгу, морщила носика. Маркус і сам добре розумів, що від нього смердить, як від старого пса, а тому понурив голову й мовчки чекав, доки вони доїдуть куди треба.

Біля костелу святого Мартіна фіакр зупинився.

— Що ви робили там на мості? — тихо запитав Маркус, коли вони вийшли і старша жінка заплатила візникові, — досить дивне місце й час для прогулянок.

У відповідь та усміхнулась якоюсь дивною таємничою усмішкою й коротко відповіла:

— Краще вам не знати...

А тоді вказала на двоповерхову кам'яницю, у якій світилися всі вікна.

— Ходімо. Тут вас нагодують.



## II

БІРНБАУМ, 72 КМ ВІД ПОЗЕНА

28.10.1905

Похоронна процесія, що складалася з пастора, двох десятків чоловіків, шестеро з яких несли на плечах труну, та кількох жінок добряче розтягнулася. Глиняна дорога, яка вела на старий кальвіністський цвинтар розкисла від дощу і жадібно всмоктувала в себе людські ноги, взуті в лаковані черевики, й зграбні жіночі туфельки, утруднюючи всім ходу, а надто тим шістьом, що несли на собі покійника. Лише пастор мав на ногах зручні сільські чоботи, які хоч не личили до його церковного вбрання, проте добре пасували до гнилої осінньої погоди. Йти в них було не легше, ніж у черевиках, однак ноги при цьому залишалися сухими. Пастор ішов цією дорогою не вперше й знав, якою паскудною вона буває в дощ. Він, зрештою, єдиний з усіх був тутешнім. Не враховуючи померлого, знаного за життя банкіра Штефана Дрезена, народженого в Бірнбаумі 1847 року та в Бозі спочилого три дні тому в Берліні...

Втім, потрапити на той світ пану Дрезену допомогли... Справи в банкіра останнім часом йшли непогано, щоб не сказати прекрасно, тож смерть у його плани зовсім не входила. Штефана Дрезена знайшли мертвим у його улюбленому парку Фрідріхсгайн, де він за звичкою прогулювався перед сніданком. Вбивця завдав йому кілька ударів

ножем під ребра, чим назавжди зіпсував чудовий прогулянковий костюм вартістю у понад 500 марок, що був пошитий для нього на замовлення у найкращому берлінському ательє «Кройцман і син» на Фрідріхштрассе.

Зла іронія полягала в тому, що акурат за день до смерті Штефан Дрезен повідомив своїй економці, що збирається поїхати до рідного Бірнбаума, де з родичів у нього лишилася улюблена племінниця, двадцятип'ятирічна Елізабет, заміжня за місцевим аптекарем.

Що ж, принаймні ті, хто зараз проводжав його в останню путь на цвинтар, могли впевнено засвідчити: бажання банкіра частково сповнилось. Він і справді опинився у своєму *Heimatstadt*<sup>[4]</sup>. Щоправда, тепер назавжди тут і залишиться.

Як тільки процесія дісталася цвинтаря, знову почав мрячити дощ. Труну поспіхом опустили у вириту ще напередодні яму, і після короткої панахиди двоє промокших до нитки гробарів поспіхом засипали її землею.

— *Erde zu Erde, Asche zu Asche, Staub zu Staub...*<sup>[5]</sup> — слова пастора, здавалося, ще висіли в густому вологому повітрі, коли всі учасники похоронного дійства поспішили назад до міста, не бажаючи мокнути під холодним осіннім дощем. Довше за всіх над ще не сформованою могилою Штефана Дрезена простояла небога покійника та її чоловік, але й вони невдовзі приєдналися до решти. За півгодини всі зібралися в родинному будинку Дрезенів.

Четверо чоловіків у майже однакових чорних гарнітурах розмістилися в невеликій бібліотеці з вікнами, що виходили на безрадісний мокрий сад, майже безлистий о цій порі й від того ще більше понурий. Всередині кімнати пожовклі ряди книг, вкриті рівномірним шаром пилу, добре поглинали звук, тож присутні могли

бути впевнені, що їхню розмову не підслухають. Попри те Франк фон Гарпе, довготелесий статс-секретар Міністерства закордонних справ, підвівся з крісла, де сидів поруч із раритетними виданнями просвітників, підійшов до дверей і про всяк випадок перевірів, чи ті добре зачинені. Його тонкі довгі пальці, мов змії, обвили дверну бронзову ручку у формі пташиного крила, після чого статс-секретар натиснув на неї і потягнув до себе. Двері не піддалися. З-під ручки стирчав короткий ключ, яким він сам їх замкнув на два оберти хвилин десять тому.

— Чудово, — коротко мовив Франк фон Гарпе й знову повернувся до присутніх.

Пальці його зісковзнули з ручки із такою ж зміїною плавністю. Він ще на мить затримався біля дверей, аби з висоти свого чималого зросту оглянути присутніх. При цьому статс-секретар злегка примружив ліве око, мовби цілюся в них з невидимої зброї. «Приціл» затримався на червонощокому круглому чоловікові, який сидів біля вікна. Дивлячись крізь мутну від дощу шибу, він жадібно кутив чергову цигарку. З попільнички на підвіконні стирчало кілька мертвих недопалків, з яких цей пан висмоктав їхнє тютюнове життя. Біля попільнички стояла напівпорожня пляшка сербської сливовиці та одинока склянка.

— Вас не було з нами на цвинтарі, пане Ніцпоне, — спокійно, але в'їдливо зауважив фон Гарпе.

Чоловік із цигаркою нервово смикнувся й відповів йому поглядом, сповненим ненависті.

— Мене не було? — повторив він верескливим голосом. — Так, чорт забирай, мене не було! Зір вас не підвів, ви добре помітили. Але забули, мабуть, що саме я привіз сюди труну з тілом Штефана.

З Берліна в цей Богом забутий Бірнбаум! То як гадаєте, я мав право не піти з вами на цвинтар?..

— Не нервуйтеся, друже, — майже лагідно спробував заспокоїти його статечний вусань, що також курил, але не цигарку, а продовговату бріарову люльку, — згоден, їхати більше доби в товаристві мертвяка — не надто приємно, але таке воно життя. Складається, знаєте, не тільки з приємностей, але й...

— Дивуюся вашому спокою, полковнику! — різко урвав його Ніцпон. — Це вже друга смерть. Точніше — друге вбивство... Вбивство одного з нас, я наголошую!

Після цих слів на коротку мить запанувала тиша. Здавалося, кожен обдумував його слова або ж просто не бажав підливати олії у вогонь яким-небудь необережним словом.

— Комісар Лютке в Берліні працює день і ніч, — озвався четвертий присутній чоловік, який сидів за столом, переглядаючи знічев'я дрібне письмове приладдя й статуетки римських легіонерів, що належали померлому Штефанові, — він знається на таких справах найкраще...

— Бовдур він, цей ваш Лютке, — не вгавав Ніцпон, хоч говорив уже спокійнішим тоном, — бовдур, бо не бачить очевидного зв'язку між убивством бідолашного Фелікса Ціммермана, яке сталося всього місяць тому в Курніку,<sup>[6]</sup> і вбивством Штефана... Курва, я досі, щойно заплющу очі, бачу роздутий посинілий Феліксовий труп в очереті. В тому сраному озері!

— Озеро, до речі, дуже гарне, — незворушно мовив полковник, — і соснові ліси довкола нього розкішні. Лікарі кажуть, що таке природне поєднання дерев і води надзвичайно корисне для здоров'я.

Ніцпон кинув сповнений ненависті погляд тепер уже на нього, але змовчав. Здавалося, він боявся, що от-от просто зірветься з місця й учепиться кому-небудь в горлянку.

— Вам ніхто не радить, як керувати вашими фабриками, і ніхто не називає бовдуром, правда ж, пане Ніцпоне? — сказав чоловік за столом. — Тож не будемо давати передчасну оцінку роботі комісара.

— Йдіть ви всі до біса, — буркнув у відповідь той і, захопивши пляшку, плеснув собі в склянку нову порцію горілки. — Ніхто з вас просто не думає про те, що може стати наступною жертвою...

З цими словами Ніцпон випив, а в бібліотеці вдруге запанувала мовчанка. Цього разу довша.

— До речі, сливовицю ви взяли із запасів Штефана? — поцікавився врешті полковник, який небайдужим оком спостерігав, як той поглинав алкоголь.

Ніцпон мовчки вказав на невеликі дверцята в стіні між двома книжковими шафами. Полковник, задумливо гмикнувши, встромив люльку до рота й неквапно, але впевнено рушив до цього сховища. Мабуть, з таким самим виглядом він брав би штурмом укріплення ворога або виступав супроти загону ворожих солдат. Відчинивши дверцята, полковник спробував присвиснути, але люлька все ще залишалася в нього між зубами, тому він тільки щедро обкуруив штивні ряди струнких пляшок густим тютюновим димом. Могло здатися, що в це потаємне місце прибув насправді не полковник Генштабу Йорн Альсдорф, а який-небудь чималий локомотив.

— А наш покійний друг, виявляється, був гурманом, — крізь зуби процідив він, знову пихкаючи файкою.

— Наскільки мені відомо, Штефан тут бував нечасто, — з деяким осудом у голосі сказав його спині чоловік за письмовим столом, — тож

я маю сумніви, чи весь той алкогольний арсенал належав саме пану Дрезену.

— Облиште, Еберте, — не озираючись, відповів Альсдорф, — у будинку, звісно, порядкує його небога Елізабет з чоловіком, але в цьому кабінеті вони не мали права навіть переставити місцями книги, вже не кажучи про те, щоб відкоркувати одну з цих божественних плящин.

— Чому ви так вирішили? — недовірливо перепитав Еберт.

Мовби готуючись почути відповідь на своє питання, він зручніше розвалився в кріслі й, витягнувши ноги з-під столу, заклав їх одну на другу.

— Бо щойно ви стерли пил з письмового приладдя, яким, очевидно, користувався покійник. Можливо, навіть для того, щоб написати дружнього листа вам... Ви отримували від Штефана дружні листи?

— Ні, ніколи. То до чого тут пил? І що в цьому незвичайного?

— Незвичайне те, що пил був тільки на чорнильниці, в той час, коли всю стільницю старанно протерли, — мовив полковник, обертаючись до нього. В руках у Альсдорфа виявилася пляшка «*Asbach Uralt*»<sup>[7]</sup> з потемнілою від часу етикеткою. — Чорнильницю ж не рухали. Думаю, тому, що його речей тут взагалі не сміли торкатися.

— Отже, ви єдиний після Штефана, хто взяв до рук цей бренді, — докинув фон Гарпе.

— *Genau, Herr Staatssekretär*,<sup>[8]</sup> — кивнув полковник, — але тільки тому, що господарі цього дому — бісові кальвіністи. А в кальвіністів не заведено влаштовувати поминальні обіди. Отже, й випити за упокій нам не запропонують...

— Добре, що ви берете справу до своїх рук, — пожвавішав раптом Ніцпон, який майже прикінчив пляшку сливовиці з тих самих Штефанових запасів, — склянки там само... Глибше в сховку.

— Вам, як на мене, досить, — суворо озвався Еберт.

— Йдіть до біса! — вдруге повторив Ніцпон.

Чоловік за письмовим столом з погрозою схопився на рівні ноги.

— Панове, — скривився фон Гарпе. — Вгамуйтеся. От тільки бійки нам не вистачало. Чи якогось поєдинку на шлегерах, як у студентські роки!<sup>[9]</sup>

Слова подіяли, і двоє потенційних дуелянтів заспокоїлися. Ніцпон знову втупився у дощове вікно, а Еберт вдавав, ніби зацікавився якоюсь незвичайною книжкою. Запанувала незручна тиша, яку невдовзі порушив полковник, лунко відкоркувавши пляшку. За мить він вже вправно розливав брендї в чотири склянки, заповнюючи кожную рівно на третину.

— Що ж, пом'янемо бідолаху Штефана, — з урочистим смутком у голосі сказав полковник після того, як вручив кожному його порцію випивки.

— Нехай спочиває в мирі, — підтримав його Франк фон Гарпе.

Еберт і Ніцпон тільки мовчки кивнули й спровадили алкоголь собі до рота. Після цього почулися різкі видихи й шморгання носом, до якого притулили рукав піджака, аби занюхати міцний, як Господня кара, напій, оскільки нічого, що б годилося для закуски, в бібліотеці не було.

— Я от подумав, — озвався захмелілим голосом Ніцпон, закурюючи нову цигарку, — чи ці вбивства — часом не справа рук наших... друзів? Чи то пак союзників?

При цьому він знову виразно зиркнув на Еберта, отож йому й довелося відповідати.

— Говоріть зрозуміліше, — сухо сказав той, витримуючи його п'яний погляд, — кого ви маєте на увазі, пане Ніцпоне?

У відповідь той презирливо хмикнув.

— Не вдавайте святої простоти... Вам, пане Еберте, як ініціатору нашої «угоди з дияволом», цієї домовленості з кримінальним світом, має бути відомо якнайкраще, кого я маю на увазі...

— Годі вам! — знову втрутився фон Гарпе. І коли той замовк, продовжив якомога спокійніше:

— Ніцпоне, ми всі були при здоровому глузді, підписуючи той договір. І ніхто нас до цього не змушував. Кожен із нас мав свій інтерес, але найперше — всі ми діяли в інтересах країни. Згоден, це угода з сумнівними людьми, але що вдієш. Такі часи, і такий у нас супротивник... Росіяни також нічим не гребують. І якщо ми вже висуваємо підозри, то я б радше запідозрив їхню розвідку, а не наших союзників.

— Підозрювати — справа поліції, — зазначив полковник, — впевнений, що наш дорогий комісар Лютке не витрачає часу дарма.

Він затиснув у зубах свою люльку й пройшовся колом, щоб, наче догідливий кельнер, влити кожному в склянку нову порцію бренді.

— От власне, — підтримав полковника фон Гарпе, — післязавтра ми з Ебертом зустрічаємося з ним у Берліні. Гадаю, ми почуємо яку-небудь версію.

— Чому тільки ви з Ебертом? — сварливо перепитав Ніцпон. — Хіба це стосується тільки вас?

— Звісно, що ні, — відповів статс-секретар, — але полковник у цей час перебуватиме у відрядженні, а ви будете вдома,



у Франкфурті. Чи я помиляюсь?

— Саме так, — відповів за нього Альсдорф, якому прогулянка з пляшкою неабияк поліпшила настрої.

Ніцпон мовчки випив, так і не відповівши.

— Де насправді треба бути всім, то це у Позені за тиждень, — промовив Еберт, — на зустрічі з нашими друзями. Не забудете, пане Ніцпоне?.. Тоді ж, гадаю, ми матимемо змогу отримати відповіді на чимало наших запитань.

Присутні відповіли на ці слова новим припливом тиші, проте Еберт чудово знав, що його слова сприйняли серйозно. Полковник неквапно пройшов ще одне коло, порівну поділивши залишки бренді. Чоловіки мовчки випили.

Добрий міцний алкоголь зі шлунків просочився в кров і помандрував до мізків. Там він починав уже легенько дурманити голови цьому товариству — за винятком, звісно, Ніцпона, чия голова вже давно задурманилася сливовицею — даруючи деяке полегшення від нервового дня й кепського настрою.

— А я от, мої панове, збираюся за місяць у Баварію, — промовив полковник Альсдорф, знову зазираючи в бар покійного Штефана, — кілька тижнів проведу з сім'єю на березі Штарнберзького озера. Мої діти обожнюють прогулянки на пароплаві. Та й сам я, знаєте, часто шкодую, що колись пов'язав своє життя з сухопутними військами. Треба було йти на флот...

Тут він ухопив за товсте горло пляшку «Rumple Minze»<sup>[10]</sup> і пильно вдивився у написи на етикетці.

— Служба службою, — додав він, не відриваючись від читання, — а відпочинок мусить бути хоч би раз на рік. Як не влітку, то хоч восени.

Фон Гарпе скептично зиркнув у вікно, де холодний дощ тільки посилювався і вже чутно періцив у шибку.

— Осінь цьогогоріч препаскудна, — скривився він, — не було звичних останніх теплих днів, жодного тобі «бабиного літа»... А я ж бо затятий мисливець, то для мене така погода — справжнє лихо.

— Ви мисливець? — щиро здивувався Еберт, і обличчя його розтяглося в недовірливій посмішці. — Ніколи б не подумав! От їй-Богу...

— Так, мисливець, — дещо нервово відповів йому статс-секретар, — а чому це вас в біса дивує?

— Ну, ну... Не сердьтеся, — поспішив примиритися той, — просто на вигляд ви такий, що й мухи не скривдите. А тут, виявляється, що стріляєте в невинну звірину.

— *Frontis milla fides*,<sup>[11]</sup> — перекрикуючи їх, підсумував полковник, щоб уникнути чергової суперечки, — ви ніколи остаточно не визначите, які вподобання або наміри має людина перед вами, споглядаючи тільки її зовнішність.

Відкривши пляшку шнапсу, він вчетверте за сьогодні розлив алкоголь у склянки, цього разу наповнивши їх по вінця. Ніцпон, що вже почав куняти на своєму місці, раптом ожив і тихо замуликав якусь пісеньку.

— Ану заціптеся! — не витримав Еберт. — Ми ж поминаємо мертвого!

— То й що? — буркнув фабрикант і вихилив свою порцію шнапсу. — Я, приміром, не хотів би, щоб на моїх поминках ридали й дерли на собі волосся. Бо мені все буде до сраки... Тямите? До сраки! І Штефану зараз до сраки! До його холодної мертвої сраки, яку

чомусь одягли в нові майтки й гладенько випрасувані штани, мовби хробакам, курва, буде від того її приємніше жерти...

— Боже милосердний, що він верзе, — видихнув статс-секретар і відвернувся від нього в інший бік.

— Ну, знаєте, частково наш дорогий Ніцпон має рацію, — дипломатично зауважив полковник.

— На Бога, Альсдорфе! — крикнув на нього Еберт. — Хоч ви не втрачайте розум!

— Любий друже, я б волів, щоб мені не вказували, що робити, — з отруйним спокоєм у голосі відповів йому той.

— Агов, *Herr Staatssekretär*, — заволав уже на повний голос Ніцпон, — не личить повертатися до співрозмовника спиною! Не здається вам?

— Якщо співрозмовник — п'яна свиня, то личить, — буркнув той, але так і не озирнувся, щоб побачити, яке враження справили на фабриканта ці слова.

Втім, дарма, бо Ніцпон несподівано жваво схопився з місця й, виставивши уперед кулаки, з ненавистю кинувся на того, хто щойно його образив. Фабриканту вистачило кількох секунд, аби добігти до кривдника й, наче бику на кориді, люто ткнутися в бік своєму тореадорові. Фон Гарпе, який був вищим за Ніцпона на добрих дві голови, болісно зойкнув і переламався навпіл, наче швейцарський ніж. Одразу ж до них підскочили Еберт і полковник Альсдорф.

— Ніцпоне, чорт забирай, ви зовсім з'їхали з глузду?! — закричав Еберт, хапаючи фабриканта за комір і щосили намагаючись відтягти нападника від жертви. Йому на поміч поспішив полковник.

Фабрикант люто заревів, але таки облишив статссекретаря й одразу ж відіпхнув від себе його рятівників. Фон Гарпе непевно

випростався, болісно тримаючись за бік.

— Ви в порядку? — голосно відсапуючись, запитав у нього Еберт. Той ствердно кивнув.

— При всій повазі, дорогий фон Гарпе, я б відповів на таку образу схожим чином, — зазначив полковник.

— Що ж, груба сила стає в пригоді, коли не досить клепки, — майже пошепки відповів статс-секретар, поправляючи краватку.

— Послухайте, добродію... — Ніцпон вже вирішив повернутися на своє місце біля вікна, проте, розчувши ці слова, зупинився.

— Годі вам, — зупинив його Альсдорф, — хоч трохи стримуйте себе, зробіть ласку!

— Ви самі сказали, що вчинили б так само!

— Але й зважав би на те, скільки перед тим випив!

— Чорта з два! Я не п'яний...

— Але й тверезим вас не назвеш!

— Хай йому біс, Ніцпоне, давайте вирішимо усе поединком честі! — озвався скривджений.

— Хочете стрілятися? — зрадів той. — Я не проти!

— Припиніть! — встряв Еберт. — Що за дурість? Ніхто не буде стрілятися!

— Ні, буде! Або ж цей клерк вибачиться за свої слова!

— Заради Бога, фон Гарпе, скажіть, що шкодуєте! — попросив Еберт.

— Шкодую? Анітрохи!

— Час і місце! Обирайте час і місце, як у старі добрі часи!..

— Тихо всі! — раптом гаркнув на них, мов на солдатів, полковник.

Як не дивно, це спрацювало, і чоловіки змовкли. Тим часом Альсдорф також без слів тицьнув пальцем на двері. З того боку хтось

нервово стукав... Статс-секретар, поглянувши на присутніх недобрим поглядом, пішов відчиняти. За дверима стояла небога покійника, Елізабет. Її тонку постать в чорному було майже не видно на тлі сутіні, що панувала в коридорі. Виразним було тільки бліде, наче крейда, обличчя з почервонілими від сліз очима і така ж біла хустинка, яку вона зминала в руках.

— Що... що у вас тут відбувається? — слабким вистражданим голосом запитала Елізабет.

— Що відбувається? — якомога бадьоріше перепитав статс-секретар. — Нічого особливого. Ми трохи посперечалися через... політику кайзера.

— На Бога, панове, не час зараз для політичних суперечок.

— Ваша правда, пробачте...

Елізабет піднесла хустинку до очей і, втерши новий приплив сліз, промовила:

— Запрошую вас до поминального столу. За п'ятнадцять хвилин у вітальні...

І, не чекаючи відповіді, згорьована племінниця покійного банкіра зникла в темному коридорному просторі.

Зачинивши двері, фон Гарпе обвів поглядом присутніх. Кожен був зайнятий тим, що приводив до ладу свій одяг.

— Це ж треба, — видихнув статс-секретар, — зганьбилися в день похорону...

— Облиште, — відмахнувся полковник, — важкий день, випили трохи. З ким не буває?

— До речі, ви говорили, що кальвіністи не влаштовують поминальних обідів, — закинув йому Еберт.

Той стенив плечима.

— Можливо, небога Штефана не кальвіністка.

— Так чи інак, я голодний, — зазначив Ніцпон, який потроху почав тверезіти.

Інші, схоже, також були не проти поїсти. За чверть години, як і запрошувала Елізабет, чоловіки вийшли з бібліотеки й спустилися у вітальню, звідки долинав запах наїдків і де вже чекали інші запрошені.

# III

## БЕРЛІН

29.10.1905

Комісар Йоахім Лютке, сидячи в невеличкому ресторанчику на березі Шпрее, курив уже п'яту цигарку. Минуло більше, ніж півгодини, як він прийшов сюди, і кельнер встиг двічі поцікавитися, чи не бажає гість чогось ще, окрім міцної чорної кави, яка потроху вистигала біля попільниці на столику. Лютке відповідав, що ні. Мовляв, от-от до нього приєднається жінка й вони разом замовлять що-небудь. Кельнер усміхався й, легенько кланяючись, відходив від його столика та йшов до інших гостей.

Лютке трохи нервувався. Він вистукував пальцями на стільниці якусь незрозумілу мелодію і не зводив очей із входу, де от-от мала з'явитися Анна Каліш, актриса берлінського Шаушпільгауза<sup>[12]</sup>, яка переїхала сюди з австрійського Лемберга рік тому. За цей короткий час вона зуміла завоювати прихильність берлінської публіки, що обожнювала в ній усе: від звабливої зовнішності до милого провінційного акценту — й однаково захоплено аплодувала чи то невинній Берті, чи то жорстокій Медеї<sup>[13]</sup>, чи іншим образам, в яких Анна з'являлася на сцені.

Щоправда, сам Лютке не любив театр і доволі рідко туди ходив. Йому було вже за сорок, він так і залишився одинаком і більшу частину свого життя присвятив службі: спершу в єгерському полку, а потім у поліції. Цьому міцному худорлявому чоловікові з різкими, наче виточеними рисами обличчя, після важкого дня значно більше подобалося вмотитися в улюбленій кнайпі й вихилити доброго пива, слухаючи тамтешніх музикантів. Просити Анну Каліш про зустріч його змусили службові обставини, а точніше справа, яку доручили йому в Кріпо<sup>[14]</sup> місяць тому... Натрапити у матеріалах розслідування на ім'я відомої акторки було для нього такою ж несподіванкою, як, мабуть, і для Анни отримати серед квітів та листівок його записку. І от тепер Лютке понад усе боявся, що вона нею злегковажила, подумавши, що це послання від чергового схибленого шанувальника, зустріч з яким — не лише марнування часу, але й потенційна небезпека. Звісно, поліцейський міг офіційно заявитися до неї в гримерку або ж додому, і тоді б вона була змушена з ним розмовляти. Проте це зчинило б забагато галасу, який надто дорого може обійтися. У цій справі треба діяти вкрай обережно...

Минуло ще чверть години, проте Анни досі не було. Поліцейський роздратовано вилаявся. Достатньо голосно, щоб передати усе своє розчарування від такої невдачі, і достатньо тихо, щоб його не почули за сусіднім столиком. Він уже збирався подати знак офіціантові, аби той приніс рахунок за його одну недопиту каву, коли двері ресторану прочинились і всередину зайшла жінка в темно-синьому короткому плащі й капелюшку з вуаллю. Попри вуаль, Лютке був переконаний, що це саме Анна. Як виявилось, він не помилився: жінка обмінялася кількома словами з кельнером, і той шанобливо провів Анну до його столика. Поліцейський підвівся їм назустріч.



— Вітаю, — коротко промовила актриса, дивлячись на нього крізь вуаль.

Лютке привітався у відповідь і, дочекавшись, доки кельнер підсуне їй стілець, промовив, знову сідаючи:

— Дякую, що прийшли, пані Каліш...

Йому кортіло додати щось на кшталт: «Могли б і не спізнюватися на цілих сорок п'ять хвилин», — проте він вчасно прикусив язика.

— Чи бажаєте чогось? — запитав офіціант. І поліцейський почув це питання вже втретє.

— Склянку рислінгу, якщо ваша ласка, — сказала Анна.

— Гарний вибір, — приязно усміхнувся кельнер, — пані бажає райнського чи радше мозельського?

— Райнського, — втрутився Лютке, помітивши, що для Анни вибір виявився надто складним.

— Гаразд, — кивнув офіціант, — а для пана?

— Те саме, — нетерпляче кинув поліцейський, хоч вина йому насправді не хотілося, але було бажання якнайшвидше позбутися його товариства.

Кельнер нарешті відійшов. Анна зняла рукавички і підняла вуаль. Поліцейський мимоволі прикипів поглядом до її обличчя. Звісно, він бачив її фото в газетах і на театральних афішах, проте наживо ця жінка здалася йому значно вродливішою. Їй було ледве за тридцять. Глибокі карі очі дивилися на співрозмовника з якимось затаєним викликом. Цей виклик, зрештою, таївся не лише в її очах. Виклик був у звабливій лінії вуст і в гарних аристократичних вилицях, що виразно проступали над гладенькими блідими щоками. На хвилину Лютке забув чому запросив сюди Анну. Йому прагнулось краще роздивитися її обличчя,

мов картину, в якій захоплений глядач не бажає пропустити жодного штриха.

На його відверте споглядання актриса відповіла безжальною усмішкою, яка немов промовляла: «І що, добродію? Довго ви ще будете на мене витріщатися?». Поліцейського це привело до тями, й, перевівши погляд на портсигар, він потягнувся за цигаркою. Все ще розмірковуючи над тим, як міг отак по-дурному німувати, пожираючи Анну очима, Лютке запропонував закурити спочатку їй. Актриса відмовилася.

— Гадаю, для мене ваші цигарки будуть заважкі.

Поліцейський вдав розчарування:

— Прикро, я не маю інших...

— Нічого. Куріть самі, — промовила вона.

Йому раптом захотілося помститися Анні за її насмішку, проте чоловік не міг вигадати як. Зрештою, він подумав, що їй і так буде непереливки сьогодні від почутого... Тому з неї вистачить. Ця думка його втішила.

Лютке запалив сірника й підніс його до краю цигарки. Втягнувши в легені гіркуватий дим, поліцейський відчув, як бридко запершло в горлі — сьогодні він курив більше, ніж завжди.

— Мене звати Йоахім Лютке, — видихаючи дим, промовив він, — я з Кріпо.

Анна зблідла.

— Он як? — перепитала вона здавленим голосом. — Я щось зробила?.. У чомусь винна?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

**ridmi**  
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

**КУПИТИ**